

پنج‌جاه و پنجمین کنفرانس انجمن حقوق بین‌الملل

در نیویورک

انجمن بین‌المللی حقوق International Law Society که در سال ۱۹۷۳ یکصد و مین سال تأسیس خود را جشن می‌گیرد از مؤسسات بین‌المللی معروفی است که در راه مطالعه و تحقیق حقوق بین‌الملل خدمات برجسته انجام داده است و اهمیت آن بدرجه‌ای رسیده است که سمت مشاور سازمان ملل متحد را احراز کرده و اکثر قراردادهای بین‌الملل با نظر این انجمن تنظیم و تدوین می‌گردد.

این انجمن که در کشورهای متعدد شعبه دارد در سال ۱۳۴۶ در ایران نیز شعبه‌ای دایر کرد که نویسنده این سطور نیز در آن عضویت دارد.

دو سال پیش چهارمین کنفرانس آن در لاهه پایتخت هلند تشکیل شد که در آن نمایندگان متعدد و بصیر مانند استادان حقوق بین‌الملل و وکلای دعاوی متخصص در امور بین‌المللی شرکت داشتند و منجر بصدور قطع‌نامه‌ها و گزارشهایی شد که در خور دقت و مطالعه است. چون این انجمن هر دو سال يك بار بتشکیل کنفرانس می‌پردازد پنج‌جاه و پنجمین کنفرانس آن امسال از بیستم تا بیست و هشتم ماه اوت در شهر نیویورک در مهمانخانه معروف هتل والدرف - آستریا Waldorf - Astoria که دارای تالار بزرگ و مجلل برای اجتماعات است تشکیل گردید. متجاوز از چهارصد نفر اعضای انجمن از بیش از چهل کشور در این کنفرانس شرکت کرده بودند. در طی شش روز کنفرانس مسائل مهم بین‌الملل که گزارش آنها تهیه شده بود مورد بحث قرار گرفت.

مسائلی که در کنفرانس مطرح شد بقرار ذیل بود: پناهندگی، نگاهداری محیط زیست، استخراج در عمق دریاها، اعمال بیرون مرزی قوانین محدودکننده تجارت، سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه، حقوق بشر، داوری تجاری بین‌الملل، قانون بین‌المللی پول، امنیت و همکاری بین‌الملل، وراثت دولتها،

منشور سازمان ملل متحد، منابع آب، انقیادسیل، و آلودگی دریاها، اینک بطور اجمال مسائل فوق‌الذکر بررسی می‌شود.

۱- پناهندگی: موضوع پناهندگی سیاسی از مسائل بسیار مهم بین‌المللی است که بعلت وجود رژیمهایی که اجازه خروج از کشور را احیاناً باتباع خود نمی‌دهند مبتلا به اغلب دولتها است و لازم بود مقررات خاصی بر مبنای حقوق بین‌الملل و اعلامیه جهانی حقوق بشر تدوین گردد تا طبق قرارداد بین‌الملل دولتها بوظایف خود در مورد پناهندگی سیاسی آشنا بوده و بر طبق آن عمل و رفتار کنند. بدین منظور کمیته مخصوصی از طرف انجمن حقوق بین‌الملل تعیین شده بود که دوپیشنویس قرارداد بین‌الملل یکی در ۶۶ و دیگری در ۲۲ ماده راجع به پناهندگی آماده کرده بود که در کنفرانس مطرح گردید و مقرر شد با اصلاحاتی که پیشنهاد شد مجدداً مورد رسیدگی قرار بگیرد و در کنفرانس آینده انجمن مطرح گردد.

۲- سالم‌سازی محیط زیست موضوع سالم‌سازی محیط زیست در کنفرانسهای پیشین انجمن طرح شده بود ولی با تشکیل کنفرانس سازمان ملل متحد برای سالم‌سازی محیط زیست که با نمایندگان ۱۱۴ کشور عضو سازمان ملل متحد در تابستان امسال در استکهلم پایتخت سوئد تشکیل شد موضوع جنبه نئی پیدا کرد و کمیسیون خاصی از طرف انجمن حقوق بین‌الملل مأمور شد که توصیه‌های کنفرانس مزبور را رسیدگی کرده و نظرات خود را ضمن تهیه قراردادهای بین‌الملل به انجمن اعلام کند. کنفرانس سازمان ملل متحد در خاتمه کار خود اعلامیه‌ای مبنی بر یک مقدمه و ۲۶ اصل صادر کرد که مبنای قراردادهای بین‌الملل که باید در آینده امضا شود خواهد بود مخصوصاً اصل ۲۱ آن که مسؤلیت دولتها را در جلوگیری از زیان وارد آوردن بمحیط زیست کشورهای دیگر گوشزد کرده است قابل توجه می‌باشد. علاوه بر آن کنفرانس مزبور بتکمیل و تدوین قرارداد بین‌المللی برای جلوگیری از آلودگی دریاها در ۱۹۷۲ توصیه کرده و همچنین اقدامات ذیل را لازم دانسته است: ریختن مواد آلوده و خطرناک مانند فلزات سیلین و کلرین‌های ارگانیک در جوار مناطق مسکونی، تهیه برنامه مطالعه چگونگی کره زمین توسط سازمان ملل متحد برای هم‌آهنگ کردن اقدامات سالم‌سازی محیط هوا، دریا، خاک و برنامه‌های جهانی برای محافظت گیاهها و حیوانات مانند قرارداد جلوگیری از صید نهنگ برای ده سال؛ تأسیس مؤسسه برای دادن اطلاعات لازم بکشورها جهت جلوگیری از آلودگی محیط زیست؛ برنامه بهداشتی و مناسب خانوادگی و محدود کردن زاد و ولد؛ توجه بیشتر بپاکی محیط و برنامه کمک بکشورهای دیگر. جلوگیری از محدود کردن محیط زیست و ایجاد موانع تجاری علیه کشورهای در حال توسعه، جبران خسارات وارده در اثر آلودگی محیط، قرارداد بین‌المللی برای محافظت گنجینه‌های فرهنگی و طبیعی مخصوصاً در مورد مواد در شرف انهدام، ایجاد واحد محیط زیست سازمان ملل برای هم‌آهنگی فعالیتهای محیط زیست بودجه یکصد میلیون دلاری ظرف پنج

سال تصویب کرد و مقرر شد برنامه‌ای برای مراقبت محیط زمین تنظیم شود تا هر جا که محیط زیست در معرض خطر قرار می‌گیرد فوراً اقدام لازم برای رفع خطر بعمل آید.

در مورد پاک کردن هوا از آلودگی باید از طرف دولت‌ها اقداماتی مجدانه برای جلوگیری از آلودگی هوا و زیادی گاز کربنیک بعمل آید همچنین در مصرف مواد سوخت باید چنان مراقبت بعمل آید که حتی المقدور این مواد نتواند محیط زیست را آلوده کند. مطلب دیگر ریختن مواد اضافی کارخانجات در رودخانه‌ها و دریاها است که خطر بزرگی برای حیوانات آبی مانند ماهی بوجود می‌آورد که نه فقط انسان‌ها را از دست‌رسی بگوشت ماهی که یکی از مواد مهم تغذیه بشر است باز می‌دارد بلکه از نظر شنای در رودخانه‌ها و دریاها نیز محیط ناموزونی ایجاد می‌کند. مواد رادیو آکتیو که احیاناً از مضافات کارخانه‌ها برودخانه‌ها و دریاها می‌ریزد ممکن است برای نسل انسان و ماهی‌ها و گیاهان که بمصرف قوت انسان می‌رسد نیز مضر باشد و مواد غذایی را آلوده کند. همین گیاهان که بمصرف تغذیه حیوانات می‌رسد اگر در بدن آنها مواد رادیو آکتیو تولید کنند گوشت آنها دارای این مواد شده و خوراک این نوع گوشت‌ها برای انسان مضر خواهد بود چون اخیراً معلوم شده است که بعضی از گوشت حیوانات دارای مواد سمی و رادیو آکتیو شده‌اند که این خود سلامت بشر را تهدید می‌کند.

در این موضوع همکاری تمام دولت‌ها و دادن اطلاعات لازم از حیث وضع خاک و طبیعت و حیوانات و گیاهان و میزان آلودگی محیط زیست نهایت ضرورت را دارد و نیز لازم است که دریاها و رودخانه‌ها تحت بازرسی قرار گیرند تا اگر آبهای رودخانه‌ها و دریاها آلوده شده است برای رفع آلودگی و پاک کردن آن از مواد مضره اقدام لازم بعمل آید. و نیز ضروری است برنامه‌ای برای آموزش کلیه افراد بوسایل مختلف در نظر گرفته شود تا آنکه مضرات آلودگی محیط زیست که موجب ایجاد خطر برای نوع بشر است به‌همه آموخته شود و راه‌های عملی جلوگیری از آلودگی محیط با اطلاع عموم برسد.

برای رسیدن باین هدف‌ها موافقت‌های دولت‌ها و قراردادهای بین‌المللی ضرورت دارد و انجمن حقوق بین‌الملل کمیته مخصوصی را مأمور تهیه قراردادهای و مقاله‌های بین‌المللی کرده است.

۳- اکتشاف و بهره‌برداری از کف دریاها کمیته‌ای که مأمور مطالعه این امر شده بود مأمور شد با توجه به تصمیمات سازمان ملل متحد که طبق تصمیم مجمع عمومی مورخ ۱۷ دسامبر ۱۹۷۰ مقرر شده بود موضوع اکتشاف و بهره‌برداری از کف دریاها را با توجه بموازین بین‌المللی و حقوق کشورهای مجاور دریاها و آبهای بین‌المللی مورد مطالعه قرار دهد.

نکته مهم که در ابتدای کار باید مورد توجه قرار می‌گرفت مساحت فلات قاره است که ۵۰ کشور آنرا ۱۲ میل دریایی و ۲۸ کشور بالغ بر ۱۲ میل و ۱۳

کشور کمتر از ۱۲ میل در نظر گرفته‌اند با توجه باین ارقام اخیراً کشور ایسلند فلات قاره خود را از ۱۲ میل هم بیشتر و تا حدود ۸۰ میل مطالبه کرده است که این موضوع اخیراً موجب اختلافات بین انگلستان و کشور ایسلند شده است. علاوه بر فلات قاره حقوق راه‌های آبی بین‌المللی، ماهی‌گیری، حدود قضائی ملی و نیز رژیم بین‌المللی کف دریاها خارج از حدود قضائی ملی و نوع قدرت و فعالیت مقام بین‌المللی که بموضوع کف دریاها رسیدگی خواهد کرد مورد توجه است. باتوجه باین مسائل کمیتهٔ مأمور انجمن حقوق بین‌الملل اعلامیه اصولی منتشر کرده است که مواد کلی آن بقرار ذیل است:

الف - کشورهای مجاور دریاها حق حاکمیت کامل خود را نسبت بکف دریاها و مناطق زیر دریا جهت اکتشاف و بهره‌برداری اعمال می‌کنند. این حق حاکمیت تا حدود ۲۰۰ متر از سطح دریا با ۵۰ میل دریایی است.

ب - ماورای حدود معین در قسمت اول برای هیچ کشور یا شخص حقیقی و حقوقی قابل تملک نبوده و مربوط بر رژیم بین‌المللی است که تکلیف آن در مباد بعدی روشن شده است.

ج - منابع دریا در مناطق بین‌المللی باید بنفع تمام مردم کره زمین مورد استفاده قرار گیرد.

۴- برای تأمین حق عموم در رژیم بین‌المللی سازمانی بنام سازمان بین‌المللی کف دریاها و نیز دادگاه کف دریاها تشکیل خواهد شد که دارای حقوق ذیل می‌باشد..

الف - ثبت شکایات نظارت در اکتشاف و بهره‌برداری طبق قراردادهای بین‌المللی اجرای قراردادهای مربوط بکف دریاها و استخراج معادن در کف دریاها، توصیه بکشورها برای آنکه قوانین مربوط بمعادن خود را طبق موازین بین‌المللی تنظیم کنند. همکاری برای تولید مواد معدنی در مناطق مخصوص. جمع‌آوری عوارض و حقوقی که بابت اکتشاف و استخراج معادن تعلق می‌گیرد ترتیب ذخیرهٔ مخصوصی بنام ذخیرهٔ بین‌المللی کف دریاها. اقدامات لازم برای رساندن مواد استخراج شده ببازارهای جهانی همکاری علمی و تحقیقاتی برای آشناکردن همه ممالک با اطلاعات علمی راجع بوضعیت جغرافیایی کف دریاها و در مرحلهٔ آخر توسعهٔ برنامه‌های آموزشی در ممالک در حال توسعه.

مادهٔ ۵- کشورهای حق دارند در اکتشاف و استخراج کف دریاها اقدام کنند که تقاضاهای خود را در سازمان بین‌المللی کف دریاها ثبت کرده و نیز مساحت معین در موافقتنامه را مورد بهره‌برداری قرار دهد ولی استفاده از حق برای آنها از مدت معین در موافقتنامه تجاوز نخواهد کرد.

مادهٔ ۶- مناطق بین‌المللی حتی المقدور بمناطق مربع تقسیم خواهد شد و هر یک از مقدار معینی تجاوز نخواهد کرد.

مادهٔ ۷- حقوق کشورهای که اجازهٔ اکتشاف و بهره‌برداری در کف دریاها

را پیدا می‌کنند بهیچوجه بحقوق سطح دریا از حیث حقوق بین‌المللی که آزادی دریاها را برای رفت و آمد تعیین کرده است لطمه نخواهد زد.

ماده ۸- اکتشاف و استخراج مناطق مخصوص که اجازه آن تحصیل شده است بهیچوجه نباید مداخله‌ای در امر دریانوردی و ماهیگیری و محافظت موجودات آبی یا نسبت به تحقیقات در ژرفهای دریاها که بمنظور اطلاع عموم بعمل آمده است باشد علاوه بر آن کشورهایی که اقدام باکتشاف و بهره‌برداری در مناطق مخصوصی می‌کنند باید نظارت مؤسسات بین‌المللی مربوط بمعادن را بپذیرند. همچنین اگر در اثر اکتشاف و استخراج خساراتی متوجه شخص ثالث شود باید برای جبران آن از عهده برآیند مگر آنکه خود آنها موجب خسارت نشده باشند بلکه بعلمت جنگ یا عوامل قهریه دیگری این خسارات وارد شده باشد برای تأمین پاکی مناطق مجاز ذخیره مخصوصی بنام ذخیره آلودگی در نظر گرفته خواهد شد که از آن محل برای پاک کردن مناطق آلوده اقدامات لازم انجام شود. حدود مسؤلیت اشخاص و یا مؤسسات مختلف در کشورها باید بموجب قراردادهای بین‌المللی روشن شده و موجب بروز اختلاف نگردد.

ماده ۹- کشورهایی که اقدام بگرفتن اجازه بهره‌برداری در مناطق مخصوص می‌کنند حق دارند برای محافظت مؤسساتی که بمنظور فوق کار می‌کنند تأسیسات مخصوصی بسازند تا از نظر علمی برای رسیدن به هدفهای خود مجهز باشند. ماده ۱۰ کشورها باید سالیانه مبلغی بابت اجاره مناطقی که مشغول کشف و استخراج آن هستند بسازمان بین‌المللی کف دریاها بپردازند.

ماده ۱۱- هر کشوری حق دارد از ادامه کار در مناطق معین و مجاز صرف نظر کند بشرطی که به حقوق و تکالیف و تعهدات خود عمل کرده باشد.

ماده ۱۲- در موارد اختلاف بین کشورها راجع بمنطقه مجاز مراتب برای اخذ تصمیم بدادگاه کف دریاها ارسال خواهد شد.

ماده ۱۳- تحقیقات علمی و طبیعی راجع بکف دریاها آزاد است مگر آنکه دخالت در مناطق مجاز کشور با شخص دیگری باشد.

ماده ۱۴- اختلافات راجع به تعبیر و تفسیر قراردادهای بین‌المللی راجع بمسائل فوق ومقررات بین‌المللی کشف معادن بدادگاه کف دریاها مراجعه خواهد شد.

۵- تعدید خارجی معاملات بازرگانی - نظریات اینکه برای محدود کردن تجارت انحصاری در ایالات متحده آمریکا و بعضی کشورهای دیگر قوانین مخصوصی بنام قوانین ضد تراست و کارتل یعنی اجتماع سرمایه‌داران صنایع مخصوص که نتیجه آن بالابردن قیمتها می‌شود وضع شده بود و بعضی کشورها معتقد بودند که این قوانین نسبت به کالایی که در نتیجه اجتماع صاحبان صنایع تولید شده و در کشور دیگر فروخته میشود باید آن قوانین را نیز نسبت بآن اجناس در مملکت خارج نیز اجرا کرد این موضوع مورد مطالعه و رسیدگی انجمن قرار گرفت و چنین نتیجه

گرفته شد که اجرای این قوانین در مملکت دیگر با اصول حقوقی منطبق نیست و فقط در موارد استثنایی با موافقت کشوری که در آنجا کالاها بمعرض فروش درمی‌آید میتوان با اصول معین و برای مدت محدود بطریقی که بین دو کشور موافقت شود بموقع اجرا گذاشت و اصولاً نمی‌توان با توجه باصل حاکمیت دولتها قوانین کشوری را در کشور دیگر بموقع اجرا گذاشت.

۶- سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه این موضوع که از نظر کشورهای در حال توسعه فوق‌العاده اهمیت دارد چند سال است در دستور مطالعات کمیته‌های انجمن قرار گرفته و برای آنکه روش واحدی اتخاذ شود پیشنهادهای جامع تنظیم شده است که اصول آن بقرار ذیل است.

موضوع قراردادهای سرمایه‌گذاری باید کاملاً روشن و معین برای مدت محدودی باشد. میزان سرمایه معین و طرز فعالیت و عملیات سرمایه‌گذار نیز باید بانهایت دقت معین و روشن شود.

تضمین مدت قرارداد و حمایت سرمایه و امکان انتقال بازده سرمایه بخارج و سود صاحبان سهام از نکات کلی است که باید در قرارداد ذکر شود. در صورتی هم که در طول عمل قرارداد درازمدت شرایط اجرای قرارداد تغییر کند باید به طرفین اجازه داده شود که تحت شرایط معین مبادرت به تغییر مواد قرارداد بنحوی که با اوضاع جدید منطبق باشد بنمایند. مثلاً مدتی که ممکن است طی آن شرایط تغییر کند بطور متوسط ۵ سال در نظر گرفته میشود.

موضوع واگذاری قرارداد سرمایه‌گذاری بدیگری نیز از مطالبی است که باید بطور صریح و روشن ذکر شده باشد. همچنین باید در مورد سرمایه‌گذاری مخصوصاً در موردی که ماشین‌آلات باید از خارج وارد شود نوع ماشین‌آلات ونوبودن آنها نیز کاملاً روشن باشد تا آنکه مطابق آخرین اصول فنی تهیه شده وبکار افتد. نظر باینکه سرمایه‌گذاری جدید مستلزم بکارگماشتن کارگران و اشخاص فنی بیشماری است که غالباً با اصول جدید کارکردن در کارخانه آشنایی ندارند باید آموزش کارگران و کارکنان برای آشنایی بطرز کار کارخانه مورد نظر مورد توجه قرار گیرد و نیز کلیه اقدامات لازم برای حفاظت کارگران و کارمندان صنعت جدید و بیمه اجتماعی آنها در نظر گرفته شود بطوریکه هم سلامت کارکنان و کارمندان تأمین شده و هم آینده آنان بدون خطر از حیث استفاده از مزایای بیمه‌های اجتماعی باشد.

مورد دیگر فروش محصولات است که در این مورد نیز باید طوری عمل شود که رقابت نامطلوب بافراورده‌های داخلی مشابه ایجاد نشده و همچنین برای تهیه کالاها و مواد مورد نیاز کارخانه حق تقدم برای محصولات داخلی منظور گردد.

از جمله نکاتی که باید در قرارداد سرمایه‌گذاری قید شود مشخصات سرمایه‌گذاری از حیث لوازم و ماشین‌آلاتی که برای کارخانه ضروری است و همچنین ظرفیت کارخانه از حیث تولید باید قید شود و نیز توسعه کارخانه در سنوات بعد

باید در نظر گرفته شود. راجع بااستخدام کارمندان خارجی باید قرارداد طسوری نوشته شود که با شرایط مشابه اتباع مملکت بر خارجیها ترجیح داده شوند. فعالیت کارخانه و ترازنامه سالانه و حساب سود و زیان نیز باید اقل سالی یکبار بدولت کشوری که در آنجا سرمایه گذاری میشود بضمیمه اسناد مثبتته گزارش شود.

ورود ماشین آلات و اجناس لازم برای تجهیز کارخانه نیز باید از حقوق گمرکی و سایر عوارض حقوقی معاف گردد تا آنکه بسرمایه ای که از خارج وارد می شود مالیات و عوارضی تعلق نگیرد نسبت بمواد اولیه ای که برای تولید لازم است همین نکات باید رعایت شود. موضوع معافیت مالیاتی لااقل در ۵ سال اول باید برقرار گردد و در صورت ازدیاد سرمایه از محل سود از تعلق مالیات معاف گردد. موضوع انتقال سود بصاحبان سهام خارجی که فوقاً ذکر شد بطریق آزاد و بدون محدودیت و تضییقات بطوریکه میزان نرخ مبادله ارز از نرخ رسمی تجاوز نکند ضرورت دارد در موضوع تأسیس و تشکیل شرکت نیز باید حقوق سرمایه گذار مانند حقوق شرکای داخلی محفوظ گردد و در صورتیکه شرایط خاصی بطور کلی برای شرکتها در نظر گرفته شود که آزادی عمل شرکت خارجی را عملاً محدود کند دولت موظف باشد که سرمایه او را باو بطریق عادلانه باو برگرداند. همچنین دولت کشوری که در آن سرمایه گذاری میشود باید بهیچوجه حقوق شرکت را تضییع نکند و در غیر اینصورت طبق رأی محکمه داوری بی طرف مسؤل خسارات وارده باشد و نیز آن محکمه اختیار صدور دستورهای موقت را نیز داشته باشد. در صورت بروز قوه قاهره سرمایه گذار مسؤولیتی نخواهد داشت و در صورت اقتضا دادگاه داوری حکم بجبران خسارات وارده بسرمایه خواهد داد. بطور کلی کلیه اختلافات فی مابین از طریق داوری بین المللی بی طرفانه یا داوری که طرفین با آن موافقت کرده اند قطع و فصل خواهد شد.

۷- داوری بین مؤسساتی که تحت نظارت دولت اداره می شوند و شرکتها و مؤسسات خارجی

چون فعالیتهای دستگاههای دولتی یا مؤسساتی که تحت نظارت دولت بتجارت بین المللی می پردازند اخیراً افزایش یافته در قراردادهای شرکتهاى خارجی برای رفع اختلافات ارجاع بداورى بطرق مختلف پیش بینی شده است. بدین جهت مسائل تازه ای پیش آمده که حل آنها فقط از طریق داوری معقول بنظر می رسد ولی نظر باینکه حکومتهاى خارجی کمتر زیر بار قبول داوری می روند مشکلات تازه ای از اینراه بروز کرده است و با وجود آنکه بیش از ۶۰ مملکت قرارداد ارجاع بداورى در مورد اختلافات مربوط بسرمایه گذاری خارجی را قبول کرده اند این اقدام عمومیت پیدا نکرده است چون بخودی خود رأی داوران قابل اجرا نیست و در هر مورد باید بین دولتها و شرکتهاى خارجی مقررات خاصی راجع بارجاع بداورى پیش بینی شده باشد. بدین جهت مرکز بین المللی رفع اختلافات از طریق داوری که دفتر

آن در وا‌شنگتن است طرح جدیدی برای ارجاع این نوع اختلافات بدآوری با توجه بقوانین هر دولت تمهیه کرده که قوانین محلی کشورهای مختلف را در نظر گرفته است.

در این زمینه کشورهای مختلف قرارداد خاصی برای ارجاع این اختلافات بدآوری امضاء کرده‌اند که در نتیجه آن سرمایه‌گذاری خارجی تضمین می‌شود. از آن جمله‌اند دولتهای انگلستان، هلند، سوئیس، آلمان غربی و ایالات متحده آمریکا و هم چنین دولت ایران برای سرمایه‌گذاران آمریکایی و آلمانی. در این موارد کشور سرمایه‌گذار جانشین شرکت سرمایه‌گذار تابع خود شده تا بتواند در مقابل کشوری که در آن سرمایه‌گذاری می‌شود دعاوی شرکت سرمایه‌گذار را دنبال کند. مطالبه خسارت در مورد ملی کردن شرکتهای خارجی از مسائلی است که تضمین آن در قراردادها پیش‌بینی می‌شود و در این مورد نمونه این قبیل قراردادها اختلافی بود که بین دولت هائیتی و یک کمپانی آمریکایی در مورد ایجاد تصفیه‌خانه نفت و کارخانه پتروشیمی پیش‌آمد که طبق قرارداد تضمین سرمایه‌گذاری که دولت هائیتی با دولت آمریکا امضاء کرده بود خسارت وارده بکمپانی آمریکایی تأمین شد. نظر باینکه از طریق ارجاع امر بدآوری اختلافات آسانتر حل می‌شود تقاضای رجوع اختلافات بدآوری روز بروز افزایش می‌یابد چنانکه طبق آمار اتاق تجارت بین‌المللی تعداد این‌گونه اختلافات مربوط بشرکتهای خصوصی که در سنوات ۶۱-۱۹۶۰، پنج بوده در ۷۰-۱۹۶۹ برقم ۸۰ رسیده است. اما در اختلاف بین دولت الجزایر و شرکتهای نفت فرانسه دولت مزبور از ارجاع اختلافات بدآوری سر باز زده و محاکم کشور خود را برای رفع اختلافات صالح دانست. همچنین در آرژانتین بموجب قانون سی‌ام سپتامبر ۱۹۷۱ ارجاع این اختلافات را در حوزة صلاحیت محاکم آرژانتین دانست. اما در مورد دیگر که دولت آرژانتین بایک بانک خصوصی قراردادی امضاء کرده بود پذیرفت که اختلافات بدآوری ارجاع شده و داور سوم را رئیس دادگاه عالی آرژانتین انتخاب کند این اقدام در موارد دیگر که پای شرکتهای نفتی خارجی در میان بود نیز عملی گردید. همچنین دولت مالاکاشی (ماداگاسکار) که قبلاً از ارجاع این قبیل امور بدآوری امتناع داشت بعداً نه فقط آنرا قبول کرد بلکه اجرای رأی داوران را نیز پذیرفت. از مراتب بالا چنین استنباط می‌شود که در صورتیکه دولتها بخواهند سرمایه‌گذاری خارجی را تشویق کنند باید بسرمایه‌گذار اجازه دهند که دادگاه بیطرفی که تابع تشریفات وقت‌گیرنده نباشد با اختلافات رسیدگی کرده و رأیی هم که می‌دهد بدون چون و چرا قابل اجرا باشد.

روش کسار و تجربیات عمل نشان می‌دهد که تنها هیأت دآوری منتخب از طرف اصحاب دعوی و یا تعیین شده از طرف مرجع بین‌المللی می‌تواند اینگونه اختلافات را رفع کند و تنه‌اراه توسعه بازرگانی بین‌الملل تعمیم قراردادهایی است که رفع اختلافات فی‌مابین از طریق دآوری قطع و فصل شود.

در گزارش نهایی کمیته مخصوص داوری تجاری بین الملل انجمن بین المللی حقوق که رئیس آن پروفیسور دمکه Domke استاد معروف دانشگاه نیویورک است توصیه شده که هرچه زودتر دولتها این قرارداد بین المللی ارجاع بدآوری را در مورد روابط سرمایه گذاران با دولتها بپذیرند. ناگفته نماند که تصویب چنین قرارداد بین المللی سالم است که از طرف دولت شاهنشاهی بقوه مقننه پیشنهاد شده ولی تاکنون بتصویب نرسیده است و عدم تصویب آن تسهیلی برای توسعه تجارت خارجی ایران و سرمایه گذاری خارجی در کشور ما نخواهد بود.

۸- قانون بین المللی پول

موضوع تبدیل پولهای کشورهای مختلف بیکدیگر و تثبیت مبادلات که پایه گذاری آن در سال ۱۹۴۴ در برتن وود Bretton Wood (با شرکت ۴۴ کشور فاتحین جنگ دوم بین الملل) شد اکنون بواسطه سقوط دلار و بالا بردن نرخ ارزهای کشورهای دیگر مانند آلمان غربی که در ۲۰ سال اخیر ۳ بار نرخ برابری خود را با ارزهای خارجی بالا برده و اکنون تقریباً بمیزان ۵۰ درصد ارزش قبلی رسیده است یعنی مارک آلمان که با تبدیل بریال هرمارک معادل ۲۰ تا ۲۲ ریال می شد اکنون بحدود ۳۰ ریال رسیده است موضوعی بود که مورد دقت کمیته مخصوص انجمن بین المللی حقوق قرار گرفت و پس از مطالعات دقیق با شرکت بیش از ۲۵ نفر استادان مسلم حقوق بین الملل که در امور حقوق و اقتصاد بصیرت کامل دارند و از ۱۴ کشور اروپایی و آمریکایی می باشند مورد مطالعه دقیق قرار گرفت و برای جلوگیری از بحرانهایی که در اثر سقوط پولهای بین المللی مانند دلار و لیره انگلیسی پیدا می شود راه حل معقولی توسط کمیته مخصوص انجمن در نظر گرفته شد که پایه تبدیل پولهای بین المللی را براساس واحدی قرار دهند که آنرا «واحد حساب» نامیده اند، منظور این است که واحد حساب بهرپولی براساس مقدار طلایی باشد که در قانون پولی هرکشور معین شده و سنجش آن واحد با برابری آن که از طرف صندوق بین المللی پول معین می شود مسلم و در روابط بین پولها آن واحد همیشه منظور شود. مطابق این حساب «واحد حساب» معادل ۰/۸۸۸۶۷۰۸۸ طلا خالص خواهد بود که من باب مثال مساوی با ۵۰ فرانک بلژیک و ۷/۵ کورن دانمارک و ۵/۵۵ فرانک فرانسه و ۳/۶۶ مارک آلمان غربی (قبل از بالا بردن قیمت های اخیر) ۴۱۶۶۶۷/۰ لیره انگلیسی و ۳/۹۶۲ فلورن هلندی و ۶۲۵ لیر ایتالیایی خواهد بود.

در معاملات بین المللی امثال وام و اجاره و غیره بدهکار اعلام می کند که وام را بواحد حساب دریافت کرده و مطابق آن بدهی خود را در سررسید با بهره ای که در قرارداد معین می شود پس خواهد داد با توجه باینکه مأخذ حساب موقع رد وام همان واحد حساب خواهد بود.

چون در موقع نوشتن این مقاله (تیرماه ۱۳۵۲) بحران شدید پولی در بازارهای

بین‌المللی مشهود است و رؤسای بانکهای مرکزی کشورهای اروپای غربی تاکنون نتوانسته‌اند سیاست قابل‌قبولی برای رفع این بحران داشته باشند ولی ناچار خواهند بود با تشکیل کنفرانس تصمیمات مقتضی در این مورد اتخاذ کنند، چنین بنظر می‌رسد که «واحد حساب» بهترین طریق تعیین ارزش پول هر مملکت و پایه‌ای برای مبادلات پولی بین‌المللی خواهد بود. مسلماً تا دول بزرگ و کوچک آمریکا و اروپای غربی راه چاره‌ای برای رفع بحران پولی نیابند نه فقط اقتصاد آنها دچار نوسانات زیان‌آور خواهد شد بلکه بقول بعضی بدبینان احتمال بزرگ بحران اقتصادی و شکست پولها و تعطیل کارخانجات و بیکار ماندن جمع کثیری از کارگران این کشورها خواهد شد و بعقیده متخصصین و کارشناسان انجمن بین‌المللی حقوق تشکیل چنین کنفرانسی برای پایه‌گذاری روابط بین‌المللی نهایت ضرورت را دارد؛ مخصوصاً با توجه به اینکه دولت آمریکا تبدیل دلار را بطلا برای مدت نامحدودی منع کرده و در واقع کلیه مبادلات بین‌المللی را بنوسانات زیان‌آور انداخته است.

در پایان گزارش کمیته و برخلاف عقیده بعضی از زمامداران کشورهای غربی مانند ژنرال دوگل اظهار نظر شده است که نقش طلا بعنوان عامل ثابت-نگاهدارنده مبادلات پولی بین‌المللی مورد تردید است. چنانکه در همین ده سال گذشته با توجه ببحران اخیر پولی که پدید آمده خلاف آن باثبات رسیده است.

۹- موضوع خلع سلاح عمومی (خلاصه گزارش کمیته امنیت و همکاری بین‌الملل با تفسیرات نویسنده)

روابط بین‌الملل در آستانه جنگ اول بین‌الملل و بین‌سالهای ۱۹۱۹ تا ۱۹۳۹ و همچنین بعد از جنگ دوم جهانی نشان داد که محدود کردن یا خلع سلاح عمومی بدون اینکه حداقل اعتماد و صمیمیت در روابط بین قوای بزرگ دنیا موجود نباشد انجام پذیر نخواهد بود. بنابراین بدون اینکه اختلافات بین‌المللی قطع و فصل شود نمی‌توان امید بحدود کردن یا خلع سلاح عمومی داشت. متأسفانه با وجود قراردادهای محدود کردن تسلیحات مخصوص موشک‌سازی بین آمریکا و شوروی روز بروز بر میزان تسلیحات عمومی در اکثریت قریب باتفاق کشورهای دنیا افزوده شده و بار سنگینی بر دوش اقتصاد کشورها می‌گذارد و باین ترتیب مانع صرف کردن آن پولها برای بهبود وضع تغذیه، بهداشت، تعلیمات عمومی و دهها نیازمندیهای تمام مردم دنیاست که امروز بعلت خرج سنگین تسلیحات عمومی یا متوقف مانده و یا باهستگی گام برمی‌دارد.

اما همین قراردادهای محدود کردن تولید سلاحها هم اگر فقط نمای ظاهری بوده و با حسن نیت امضاءکنندگان توأم نباشد اثری بر آن مترتب نخواهد بود. با وضع کنونی دنیا اگر هنوز صلحی در بعضی از کشورها برقرار است همانا علت حقیقی آن ترس از تخریب یکدیگر است و وحشت جنگ اتمی تا اندازه‌ای زمامداران را از دست بردن بجنگ دیگر باز داشته است و این در واقع توازن وحشت است که

جنگ بزرگ را بوجود نیاورده ولی متأسفانه جنگهای محلی در نقاط مختلف جهان انسانها را درو و زیانهای بیشماری بحاصل تمدن بشر وارد می‌آورد. بد نیست یادآور شویم که شاهنشاه بیدار دل ما در مواقع مختلف یادآوری کرده‌اند که اگر فقط خرج يك روز تسلیحات کشورهای مختلف را برای بهبود وضع زندگی انسانها مصرف کنیم لااقل میلیونها مردم کره زمین از حوزه فقر و بدبختی خارج خواهند شد. اما متأسفانه گوش شنوایی برای این اندرزهای حکیمانه تاکنون پدیدار نشده است.

با وجود اینکه از زمان کنفرانس لاهه جنگ تجاوزکارانه که قبل از ۱۹۱۹ حتی می‌توان گفت مجاز بود توسط جامعه ملل سابق جنایت بین‌المللی نامیده شد و بعد از جنگ دوم جهانی جنایت ضد صلح خوانده شد و اعضای سازمان ملل متحد صراحة تعهد کردند که طبق منشور ملل متحد در روابط بین خود از توسل بتهدید و استعمال قوای خود برای پیشبرد هدفهای خویش خودداری کنند. بنابراین عدم توسل بزور و تجاوز بالاترین تعهد اعضای سازمان ملل متعهد و همچنین سایر کشورها بوده و آنها را ملزم می‌کند که بر این پایه خلع سلاح نمایند. هنگامیکه بموجب منشور ملل متحد توسل بجنگ جرم است کاملاً معقول خواهد بود که کشورها مجاز بتهیه و توسعه تسلیحات نباشند چه خلع سلاح عمومی با تکامل حقوق بشر و از بین رفتن جنگ ارتباط کامل دارد.

طبق منشور ملل متحد خلع سلاح تعهدی است که اجرای آن بنفع عموم ملتها و دولتهای دنیا است. طبق ماده ۱۱ منشور مجمع عمومی سازمان ملل متحد باید اصول خلع سلاح و تهیه سلاح مجاز را معین کرده و طبق ماده ۲۵ منشور شورای امنیت باید با همکاری کمیته ستاد که در ماده ۴۷ پیش‌بینی شده طرح تنظیم تهیه سلاحها را با توجه باحتیاجات امنیتی داخلی کشورها و حق دفاع و تعهدات بین‌المللی ناشی از منشور که آنها را وادار باقدام مشترك تنبیهی در مورد متخلفین از تعهدات منشور سازمان ملل متحد می‌نماید عمل کنند ولی متأسفانه نه فقط این اصول بشر دوستانه تاکنون عمل نشده بلکه عملاً ما خود دیده‌ایم که چگونه حقوق ملل ضعیف و زندگی انسانها دستخوش جنگهای محلی است که متأسفانه پایان آنها معلوم نیست.

پیشرفتهایی که در ساختن سلاحهای انسان‌کش و بشریت‌برانداز حاصل شده چنان زندگانی مردم خارج از جنگ را بخطر انداخته که تمام قواعد و نظامات جنگی را برهم کوفته است. چه این تسلیحات خود تهدیدی دائمی برای صلح است. از همه تهدیدآمیزتر موضوع استفاده از سلاحهای هسته‌ای است که بقول یکی از زمامداران ابر قدرتها ممکن است يك جنگ کوچک محلی کار را بجنگ اتمی بکشاند.

هر گونه قرارداد راجع بمنع استعمال سلاحهای هسته‌ای تا زمانی که تمام آن سلاحها تحت نظارت بین‌الملل نابود نشوند متأسفانه ورق کاغذی بیش نخواهد بود

و با آنکه در ملاقات اخیر نیکسون - برژنف در ماه ژوئیه سال جاری دو ابر قدرت تعهد عدم استفاده از سلاحهای هسته‌ای را کردند آیا تا زمانی که این سلاحها نابود نشده‌اند می‌توان بانجام این تعهد اطمینان کرد؟

البته نمی‌توان گفت که از طرف سازمان ملل تاکنون اقدامی برای خلع سلاح عمومی بعمل نیامده است ولی نتایج اقدامات آن سازمان بقدری ضعیف است که در واقع میتوان گفت کاری انجام نشده و تسلیحات سنگین ابر قدرت‌ها و دولتهای بزرگ دول کوچک را با امکانات مالی کم وادار می‌کند که برای دفاع شرافتمندانه خود در صورت تجاوز دول بزرگ قسمت عمده درآمد خود را صرف تسلیحات کنند. البته اقداماتی برای جلوگیری از تصادم بین دولتهای بزرگ بعمل آمده که از جمله آنها قرارداد اول دسامبر ۱۹۵۹ راجع بعدم استعمال اقدامات نظامی مانند آزمایشهای سلاحهای اتمی و غیره در اقیانوس منجمد جنوبی است و همچنین قرارداد ۱۵ اوت ۱۹۶۸ که آزمایشهای اتمی را در فضا و زیر آب ممنوع کرده است؛ تصمیم شماره ۶۱۲۳ مجمع عمومی سازمان ملل مورخ ۵ دسامبر ۱۹۶۶ توصیه می‌کند که قراردادی برای عدم مبادرت با آزمایشهای زیرزمینی سلاحهای اتمی منعقدگردد، قرارداد ژانویه ۱۹۶۷ راجع باصولی که باید دولتها درمورد اکتشافات و استفاده از فضای ماورای جو و ماه و کرات دیگر که استعمال این نوع سلاحها را ممنوع کرده است؛ قرارداد عدم استفاده از سلاحهای هسته‌ای در آمریکای لاتین که در فوریه ۱۹۶۷ در مسکو بامضاء رسید شایسته آنست که در نواحی دیگر جهان نیز بهمین نحو عمل شود.

قرارداد عدم استفاده از سلاحهای اتمی و ممنوع بودن گذاشتن سلاحهای هسته‌ای و سایر سلاحهای مخرب در کف دریاها و اقیانوسها و در زیر آبها که در ۱۱ فوریه ۱۹۷۱ در لندن و مسکو و واشنگتن بامضاء رسید قدم دیگری برای جلوگیری از استعمال این سلاحهاست. تصمیم مورخ ۱۶ دسامبر ۱۹۷۱ مجمع عمومی سازمان ملل تهیه و ذخیره سلاحهای باکتریولوژیک را نیز ممنوع کرده است.

اما این تصمیمات باید مورد قبول تمام دولتها واقع و بتصویب آنها برسد تا نتیجه‌ای از آن حاصل گردد. همچنین نواقص و ابهاماتی که در این قراردادها وجود دارد و اجرای آنها مشکل می‌کند باید رفع شود و سایر مسائل که هنوز مورد مطالعه دقیق دولتها واقع نشده اجرای خلع سلاح عمومی را مشکل می‌کند نیز باید مورد مطالعه قرار گیرد. همچنین تجارت اسلحه باید تحت قواعد قابل قبولی درآید که دول خریدار اسلحه را تشویق بچنگجویی نکند.

هزینه‌های جنگی که روز بروز افزایش می‌یابد و طبق برآوردها در سال ۱۹۶۰ در حدود ۱۲۰ میلیارد دلار در سال بود اکنون بروزی ۱ میلیارد دلار یعنی به ۳ برابر رسیده است در حالیکه بودجه سازمان ملل دارای کسر زیادی است. از همه فاجعه‌آمیزتر تقسیمات کشورهای مستقل بدو بخش است که متأسفانه اقدامی برای رفع آن نمی‌شود و این خود کانونی برای اجرای نفوذ ناپسندانه ابر قدرتها و

آوارگی مردم این کشورهاست که در واقع برادری را در مقابل برادر قرار داده‌اند و به آنها درس کینه‌توزی می‌آموزند در صورتیکه هر دو بخش از یک نژاد و از یک فرهنگ و دارای سنت ملی واحد می‌باشند و این خود یکی از کانونهای اغتشاشات و اختلافات و هسته مبارزات و احياناً جنگهای آینده می‌باشد.

دولتهای بزرگ صاحب قدرتهای اتمی نباید بعلت داشتن انحصار قوای اتمی اراده خود را بر ملتهای دیگر که قدرت اتمی ندارند تحمیل کنند و تا زمانی که نکاتی که فوقاً ذکر شد عملی نشود خلع سلاح عمومی و صلح پایدار بوجود نخواهد آمد.

۱۰- **جانشینی دولتهای جدید نسبت به قراردادهای و تعهداتی که دولتهای پیشین آنها امضاء و تقبل کرده‌اند.**

نظر باینکه بواسطه تغییراتی که اخیراً در وضع سیاسی کشورها مخصوصاً بعد از جنگ دوم جهانی پیش آمده و دول بیشماری در آسیا و افریقا از قید یوغ استعمار رهایی یافته و مستقل شده‌اند مسائل بسیار راجع بوضع حقوقی قراردادهایی که دولتهای سلف آنها امضاء کرده و تعهداتی که در برابر کشورها یا مؤسسات حقوقی و اشخاص حقیقی پذیرفته‌اند پیش می‌آید این موضوع با شقوق مختلف آن که طبق گزارش کمیته بیش از ۲۵ نوع مختلف است مورد مطالعه قرار گرفته و بطور کلی چنین اظهار نظر شده است که دولتهایی که استقلال یافته‌اند طبق قوانین بین‌الملل باید حقوق مکتسبه مؤسسات و افراد و یا کشورهایی که با سلف آنها قرارداد بسته‌اند محترم بشمارند.

طبق گزارش کمیته ممالک آفریقایی بغیر از الجزیره و گینه این اصل حقوق بین‌الملل را محترم شمرده و در کشورهای آسیایی هم غیر از کشور برمه (بیرمانی) بهمین نحو عمل شده است. بدیهی است که طبق تصمیم مجمع عمومی سازمان ملل دولتها حق حاکمیت مطلق و دائم بر منابع طبیعی خود را دارند ولی در عین حال باید حقوق مکتسبه افراد محترم شمرده شده و در صورت ملی کردن منابعی که کشورها و یا افراد خارجی طبق قراردادهای دولتهای سلف نسبت بآن حقوقی دارند باید خسارات آنها بطریق عادلانه و طبق اصول حقوق بین‌الملل عمومی جبران شود و در این مورد مسؤولیت دولتها در جبران زیانهای وارده همانقدر اهمیت دارد که حق حاکمیت آنها بر منابع طبیعی خویش. بطور کلی باید گفت که دولتهای جانشین حقوقی بیشتر از دولتهایی که جانشین آنها شده‌اند ندارند و بصرف تغییر وضع سیاسی حقوق مکتسبه دیگران از بین نمی‌رود. در این مورد نیز مراجعه بمحاکم بین‌المللی و مسؤولیت دولتها نسبت بافراد نباید ارتباطی با تابعیت یا وضع اقتصادی طرف قرارداد داشته باشد.

۱۱- **اصلاح صلح‌جویانه اختلافات بین‌المللی.**

موضوع رفع اختلافات بین‌المللی که از پایه‌های اصلی صلح جهانی است

از قرن ۱۹ میلادی مورد توجه بوده و در کنفرانسهای لاهه در سالهای ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ که قوانین جنگ و مراجع بمراجع بین‌الملل را برای رفع اختلافات پایه گذاشت و همچنین در اصول جامعه ملل و منشور سازمان ملل متحد منعکس گردیده و مراجعه بدادگاه عدل بین‌الملل و داوری بین‌المللی و امثال آن همواره مورد مطالعه و توجه حقوقدانان و کشورداران گردیده است.

کمیته مخصوصی که از طرف انجمن بین‌المللی حقوق برای رسیدگی باین کار تشکیل شده بود سالیان دراز است که موضوع را تحت مطالعه دقیق قرارداد و موفق شده است که پیش‌نویس منشور رفع صلح‌جویانه اختلافات بین‌المللی را تهیه کند که در قرارداد بسیار جامع و مشروح حاوی ۳۸ ماده در فصول ذیل تدوین یافته است:

تعهدات عمومی؛ که بموجب آن کشورهای امضاءکننده رسماً و قاطعاً تعهدات خود را مبنی بر رفع اختلافات خود از طریق صلح‌جویانه بطوریکه صلح بین‌الملل و امنیت عمومی بمخاطره نیفتد تعیین می‌کند و بار دیگر احترام و رعایت منشور سازمان ملل را در این مورد بصراحت تأکید می‌نماید. اختلاف بین‌الملل باید با رعایت حقوق مساوی کشورها و انتخاب آزاد آنها برای طریق رفع اختلاف انجام یابد و در صورتیکه از طرق مختلف مذکور در قرارداد موفق برفع اختلاف خود نشوند ملزم هستند که بهیچوجه راه تجاوز و جنگجویی را انتخاب نکنند و توصیه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد را باآیین رسیدگی باختلافات بپذیرند و فصول دیگر این قرارداد شامل:

مذاکرات برای رفع اختلافات، میانجیگری، تعیین کمیسیون تحقیقات سازش، داوری، مراجعه بدادگاهها و قبول صلاحیت دادگاه عدل بین‌المللی برای اختلافات و رؤوس مسائل مورد اختلاف و رسیدگی حقوقی که بیش از ۶۰ مورد مانند شناسایی کشورها، جانشینی کشورها و دهها مسأله دیگر است که ذکر آنها در این مقال موجب تطویل کلام خواهد شد.

بموجب این قرارداد دولتها قبول میکنند که اگر از طریق مذکور در قرارداد نتوانستند اختلافات خود را حل کنند با مراجعه بشورای امنیت و مجمع عمومی سازمان ملل متحد راه حلی برای رفع اختلافات خویش بیابند و هیچگاه با توسل بزور و تجاوز حرف خود را بکرسی ننشانند.

این پیش‌نویس قرارداد که با نهایت دقت و موشکافی تهیه شده یکی از کارهای برجسته انجمن بین‌المللی حقوق است و احتمالاً در سازمان ملل متحد مورد توجه قرار گرفته و بدان توسل خواهند جست.

نتیجه: از مطالعه نکاتی که فوقاً راجع ببرنامج کار پنجاه و پنجمین کنفرانس انجمن بین‌المللی حقوق در سال ۱۹۷۲ در نیویورک بنظر رسید اهمیت کار این انجمن که دارای اعضای برجسته‌ای از استادان حقوق بین‌الملل و وکلای دعای بنامی است که در مورد حقوق بین‌الملل تبحر دارند مشهود می‌گردد و بجا خواهد بود که

همکاران ما نیز که در این مسائل ذوق و مطالعه دارند مسائل بین‌الملل را که بهر حال بکشور ما هم مربوط می‌گردد مورد تفرس و تفحص قرار دهند تا ما هم بسمم خود در مسائل بین‌الملل که با صلح همگانی ارتباط دارد سهم علمی داشته باشیم.

ژرو، شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی